

VERDIN TULIVUORI

Trubaduuri on aina ollut eräs säveltäjänsä suosituimmista teoksista. Sitä on rakastettu — voi sanoa — kaikilla musiikkinäyttämöillä silloinkin kun Verdin arvostus ei musiikkipiireissä ollut likimainkaan sama kuin Wagnerin. Ja nyt aivan viime aikoina ovat teoreetikotkin ruvenneet havaitsemaan Verdin näennäisesti yksinkertaisen sävelrakenteen nerouden.

Trubaduuria voi sanoa numero-oopperaksi, mutta ei halventavassa mielessä. Jokainen kohtaus sinänsä on todistuksena säveltäjän kyvystä pelkistää tapahtuman keskeisin sisältö musiikkiin ja rakentaa mahdollisesti mitä vaikuttavimpia kokonaisuuksia. Nämä nivoutuvat yhteen sävellajisuhteiden, psykologisten johtoihioiden, rytmin ja rakenteen samankaltaisuuksien kautta harvinaisella intensiteetillä.

Jopa Trubaduurin moitittuun librettoon voidaan suhtautua toisin kuin ennen. Sitähän on totuttu pitämään malliesimerkkinä muka oopperan järjettömyydestä draamana. Mutta on muistettava, että polttorovio, mestauslava, melkeinpa uskonnolliseen kiihkoon kiihdytetty viha, kostonhimo ja kaikkensa antava rakkaus ovat Trubaduurin johtoihiota. Juuri niiden symbolinen merkitys luo kuvan päättävästä keskiajasta, ja tämän on Verdin musikaalinen kyky osannut nerokkaasti pelkistää.

Trubaduurin juoni ei ole naturalistinen tai looginen viime vuosisadan lopun merkityksessä. Libreton rakenne on melkeinpa modernistinen, kaksitasoinen. Ferrandon kertomusta Lunan perheestä vastaa ja täydentää Azucenan kertomus kohtausta myöhemmin. Ja kun näin on saatu dramaattinen tilanne hahmoteltua, syöksyvät tapahtumat juuri katkelmallisuutensa tähden mitä voimakkaimmin vaikuttavaan toimintaan. Tuloksena on Verdin Trubaduuri, jonka valkohehkuinen kiihko polttaa vielä tänäkin päivänä.

PENTTI KARHUNMAA

TRUBADUURI

I näytös. Kreivi Lunan henkivartioston päällikkö Ferrando kertoo miehilleen suvun synkeän tarinan. Vanhan kreivin eläessä oli mustalaisnainen tullut ennustamaan nuoremmalle pojalle tämän kohtaloa. Kun poika sairastuu, epäillään noituutta ja kreivi tuomitsee naisen roviolla poltettavaksi. Mustalaisnainen ottaa tyttäreltään Azucenalta lupauksen kustosta ja tytär ryöstää kreivin nuoremman pojan heittääkseen tämän samalle polttoroviolle, jossa hänen äitinsä kuolee. (Kiihtyneenä on Azucena heittänyt sinne kuitenkin oman poikansa ja pakenee kreivin pojan kanssa, jolle hän antaa nimen Manrico ja kasvattaa hänet ilman, että Manrico aavistaa oikeata alkuperäänsä). Linnan nykyinen herra on veljeksiä vanhempi kreivi Luna.

Linnansa puutarhassa kertoo Leonora seuranaiselleen rakastuneensa Manricoön, tuntemattomaan ritariin ja trubaduriin. Leonoran kosijoita on myös kreivi Luna, joka illan tullen saapuu-kin puutarhaan kohdatakseen Leonoran. Mutta myös Manrico on tulossa; hämärässä erehtyy Leonora luulemaan Lunaa Manरिकoksi. Kilpakosijat ryhtyvät kaksintaisteluun.

II näytös. Manrico ja Azucena mustalaisleirissä. Ahjon hehku saa Azucenan muistelemaan äitinsä loppua polttoroviolla ja siihen liittyviä tapahtumia pojan heittämisestä liekkeihin. Manricon mielessä herää epäily osasta oikeasta alkuperästään, mutta Azucena koettaa rauhoittaa häntä. Luna ja Manrico taistelevat myös eri puolilla Aragonian ja Biskajan välisessä kansalaissodassa. Manrico saa tiedon, että hänen on lähdettävä taisteluun ja että Leonora, joka luulee Manricon kaatuneen, aikoo mennä luostariin. Tämän päättää Manrico estää.

Myös kreivi Luna on päättänyt estää Leonoran luostariin menon ryöstämällä neidon omakseen. Samanaikaisesti saapuu Manrico sotilaineen paikalle, Luna voitetaan ja Manrico vie Leonoran turvaan.

III näytös. Kreivi Luna piirittää Castellorin linnaa, jonne Manrico on vienyt Leonoran. Leirin lähellä harhaillut Azucena otetaan kiinni ja Ferrando tuntee mustalaisnaisen samaksi, joka aikanaan oli ryöstänyt kreivin veljen. Hänet heitetään vankilaan odottamaan kuolemaansa roviolla.

Leonora ja Manrico viettävät onnellisia hetkiä linnassa, vaikka tulevaisuus näyttääkin synkeältä. Kun Manrico saa kuulla, että Azucena on tuomittu roviolla poltettavaksi, hän päättää ryhtyä hyökkäykseen ulos linnasta pelastaakseen naisen, jota hän luulee äidikseen.

IV näytös. Manrico on kärsinyt tappion ja joutunut myös Lunan vangiksi. Leonora rukoilee Lunalta armoa Manricolle, kreivi myöntyy, kun Leonora lopulta suostuu hänen omakseen. Salaa Leonora kuitenkin ottaa myrkkyä.

Azucenan ja Manricon muistellessa menneitä aikoja saapuu Leonora ilmoittaen, että Manrico on vapaa. Manrico aavistaa vapautensa hinnan. Leonora vaipuu kuolevana hänen käsivarsilleen. Kun Lunalle selviää, ettei hän voi enää saada Leonoraa omakseen, hän lähettää Manricon kuolemaan ja pakottaa Azucenan katsomaan mestausta. Silloin Azucena ilmoittaa totuuden kreiville: Manrico oli hänen veljensä.

TRUBADUREN

Akt I. Scen 1. På greve Lunas slott håller Ferrando vakt-manskapet vaket genom att berätta hur grevens bror som barn

blev förhäxad av en zigenerska som till straff brändes på bål. Det förhäxade barnet försvann kort därefter och man misstänkte att zigenerskans dotter hade bränt det som hämnd.

Scen 2. Greve Luna är förälskad i Leonora men hon är kär i trubaduren Manrico med vilken hon har stämt möte i slottsparken. De båda rivalerna anländer samtidigt till mötesplatsen. I mörkret tar Leonora fel och ilar i grevens famn. Misstaget ger anledning till en kontrovers mellan rivalerna som resulterar i en duell.

Akt II. Scen 1. I zigenarlägret berättar Azucena för sin son Manrico om sin mors hemska död på bålet och hur hon själv som hämnd ville kasta grevens barn i lågorna men i förvirringen grep sitt eget. På Manricos undran om han i så fall är hennes son, svarar hon undvikande. En budbärare meddelar att Castellor har fallit och att Manrico utnämnts till fästningens kommandant, samt att Leonora har för avsikt att samma dag gå i kloster. Utan att tveka skyndar Manrico för att enlevera henne.

Scen 2. Luna är också besluten att bortföra Leonora. Då hon kommer omgiven av nunnor störtar han fram för att bemäktiga sig henne. Samtidigt anländer Manrico i spetsen för sina soldater. Greve Luna besegras och Manrico för Leonora i säkerhet.

Akt III. Scen 1. I greve Lunas läger förbereder man ett anfall mot fästningen Castellor. En kringirrande zigenerska har gripits som misstänkt för spionage. Ferrando identifierar henne som Azucena och greven är förtjust. Han har nu modern, snart kommer han också att ha sonen som fånge.

Scen 2. Hotet mot Castellor för Leonora och Manrico närmare varandra. Då Manrico får höra att Azucena är fängslad och dömd att brännas, svär han att befria henne och ger order om anfall.

Akt IV. Scen 1. Anfallet misslyckas. Manrico har blivit Lunas fånge och kastats i samma fängelsehåla som Azucena. Båda har dömts till döden men Leonora ber Luna benåda Manrico. Greven bifaller men endast på villkor att hon lovar bli hans maka. I all hemlighet tar hon ett långsamt verkande gift.

Scen 2. Azucena är på gränsen till vansinne men Manrico lyckas lugna henne och hon faller i sömn. När Leonora kommer med nyheten om hans befrielse, stöter Manrico henne ifrån sig i tron att hon har sålt sig till Luna. Först när giftet begynner verka förstår han att hon offrat sig för hans skull. Luna har lyssnat till deras samtal och vild av raseri befaller han att Manrico skall föras till avrättningsplatsen. Azucena tvingas att se på när Manrico dödas. Då bilen fallit utropar hon triumferande: "Han var din bror, greve. Nu är Azucenas mor hämnad"!